

Een platform voor intergenerationele relaties: Een co-housing project in Beijum

Naam: Lennart Oppenhuizen

Studentnummer: s2034611

Opleiding: BSc Sociale Geografie & Planologie

Begeleidster: Dr. B. van Hoven

Samenvatting

Centraal Wonen de Heerd is een intergenerationeel *co-housing* project in Beijum, Groningen. Nieuw beleid op het gebied van ouderenzorg vraagt meer van de gemeenschap (Ministerie van Volksgezondheid, Sport en Welzijn, 2014). Dit is een omslag in de individualistisch denkwijze die is ontstaan de laatste helft van de 20^e eeuw. De omstandigheden waarin de contacten tussen de verschillende bewoners plaatsvinden zijn bijzonder en corresponderen in grote mate met de ideale omstandigheden voor betekenisvol contact. Op deze manier is het interessant om te kijken op wat voor manier succesvolle elementen uit dit *co-housing* project gebruikt kunnen gebruikt kunnen worden om voor breder fundament voor het nieuwe beleid te zorgen.

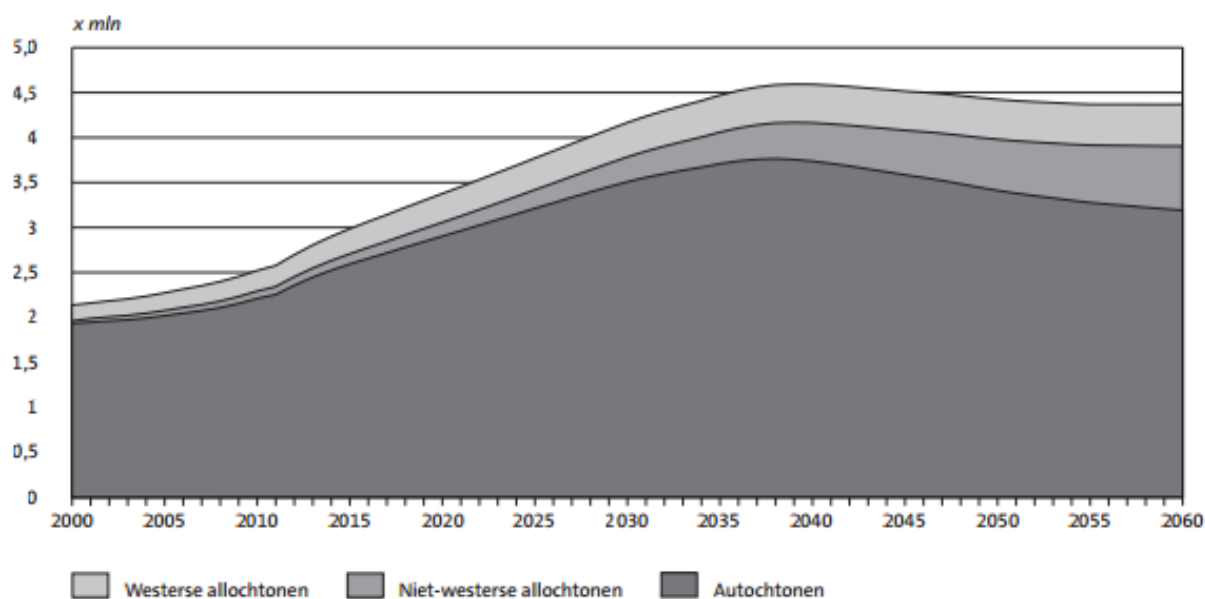
Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding.....	1
1.2 Maatschappelijke context van het beleid	2
1.3 Belang van contacten	2
1.4 Co-housing en de relatie met het onderzoek.....	3
2. Theoretisch kader	5
2.1 Generatieverschillen	5
2.2 Contact Theorie	6
2.3 Plaatsen van contact	7
2.4 Co-housing.....	8
3. Methode	11
3.1 Interviewen als methode.....	11
3.2 Interviewen in de praktijk	11
3.3 Respondenten	12
3.4 Ethiek.....	13
4. Resultaten.....	14
4.1 Institutionele eigenschappen van de woongemeenschap.....	14
4.2 Fysieke eigenschappen van de woongemeenschap.....	16
4.3 Algemeen.....	19
5. Conclusie	21
6. Literatuur	22

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Nederland is aan het vergrijzen, deze vergrijzing zal de komende jaren versneld doorzeten (Garssen, 2011). Een groot gedeelte van het babyboom cohort is inmiddels de 65jarige leeftijd gepasseerd. Het hoogtepunt van de vergrijzing wordt geschat in het jaar 2039 plaats te vinden, op dat moment telt Nederland 4.6miljoen inwoners van 65 jaar of ouder (Garssen, 2011). Kenmerkend voor de nieuwe groep ouderen is niet alleen dat deze groep groter is, maar ook dat ze steeds maar ouder worden (Garssen, 2011). Er wordt geschat dat er rond 2050 een groep van 1.8miljoen inwoners 80 jaar of ouder is. Omdat ouderen meer zorg nodig hebben zal een groeiend aantal ouderen van invloed zijn op de begrotingen voor de ouderenzorg. Niet alleen wordt de groep ouderen groter en worden mensen ouder, maar er vindt ook een verandering plaats in de familiesituatie van de ouderen. Het aandeel kinderloze vrouwen van 65 of ouder wordt verwacht te stijgen van 11 procent in 2009 naar 20% in 2050 (Van Duin, 2009). De relevantie van deze groeiende groep is terug te vinden in het feit dat zij geen kinderen groot hebben kunnen brengen waardoor extra-familiare steun nodig is. Dit terwijl extra-familiare intergenerationele contacten juist schaars zijn (Vanderbeck, 2007).

Figuur 1: Prognose van aantal 65-plussers naar herkomst uit Garssen (2011, p. 33)

Het gevolg van deze cijfers is dat er actief beleid gevoerd wordt om de samenleving voor te bereiden op de aanstaande situatie. Vanwege het groeiend aantal ouderen en de kosten die een grotere groep zorgbehoevenden met zich meebrengt, wordt er naar gestreefd om de zelfstandigheid van ouderen zo lang mogelijk te behouden (Garssen, 2011). Een voorbeeld hiervan kan gevonden worden in een afname van ouderen in institutionele huishoudens (Garssen, 2011). Tevens wordt er bij de laatste verandering in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning ingezet op ondersteuning van ouderen in hun thuissituatie zodat er minder snel een beroep gedaan hoeft te worden op kapitaalintensievere vormen van ondersteuning in zorginstellingen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2014). Daarnaast is het idee dat ouderen op deze manier langer onderdeel blijven van de

maatschappij, waardoor de afstand tot hulp vanuit de gemeenschap relatief klein blijft. Er wordt hierdoor ingezet op een situatie waarin de gemeenschap zorgtaken voor de ouderen op zich kan nemen (Lager et al., 2014). Op een wereldwijde schaal staat het beleid wat gevoerd wordt om ouderen langer thuis te laten wonen vertaald tot het concept “Aging in place”, hierbij is het idee dat zoals eerder al aangegeven veel van de taken die op dit moment de verantwoordelijkheid van de zorginstellingen zijn opgevangen kunnen worden door de gemeenschap (World Health Organization, 2007). “Aging in place” heeft de voorkeur van beleidsmakers en zorginstellingen vanwege het wegnemen van de druk op de begrotingen, daarnaast wordt er ook positief gereageerd door ouderen op het moment dat zij de kans krijgen langer op dezelfde plek te blijven wonen (World Health Organisation, 2007).

1.2 Maatschappelijke context van het beleid

Er wordt zoals eerder genoemd steeds meer gevraagd van de directe omgeving van de ouderen om zorgtaken over te nemen. Als je kijkt naar de processen die de afgelopen eeuw er voor hebben gezorgd dat de gemeenschap is veranderd, is het nog niet zo makkelijk om een beroep te doen op de gemeenschap. Er is veel geschreven over de postindustriële globaliserende samenleving waarin het wegvallen van instituties, secularisering en individualisering een grote rol hebben gespeeld in de ontwikkeling van normen binnen de samenleving (Fukuyama, 1999; Castells, 1997; Beck & Beck-Gernsheim, 2007). Een voorbeeld van wat deze processen betekenen voor de samenleving kan gevonden worden in Putnam’s *Bowling Alone* (1995), hierin wordt duidelijk dat men door het wegvallen van instituties en individualisering steeds minder in staat is om een beroep te doen op de gemeenschap wanneer dit nodig is. Het zogenaamde sociale kapitaal, zoals Putnam het noemt, wordt minder goed benut (Putnam, 1995).

Naast een afname in sociaal kapitaal binnen de gemeenschappen is er nog een ander duidelijke bijkomstigheid van deze processen. Vanwege de grote mate van globalisering en secularisering zijn mensen meer in staat om zichzelf te vormen en te leven volgens eigen ideeën en is de input voor die ideeën afkomstig uit de hele wereld omdat door globaliserende processen deze wereld dichterbij is gekomen (Castells, 1997). Een resultaat hiervan is dat er een meer diverse samenleving ontstaat. Door deze verschillen is het volgens Hall (1993) dan ook de grootste uitdaging van de 21^e eeuw om in harmonie met elkaar en elkaars verschillen samen te leven. Naast de veranderende maatschappij als katalysator van verschillen tussen mensen, zit er volgens Mannheim (1952) ook een leeftijdsgebonden component aan culturele verschillen, omdat de interpretatie van gebeurtenissen afhankelijk is van het moment binnen de levensfase waarin iemand zich bevindt. Het verschil in culturele normen en waarden kan voor onzekerheden richting de andere culturele groep zorgen waardoor contacten bemoeilijkt worden (Allport, 1954). Volgens Vanderbeck (2007) zie je deze generatieverschillen terug in segregatie tussen ouderen en de manier waarop stigma rondom de oudere groep zich vormen. Dit kan een probleem vormen voor het uit te voeren beleid omdat er juist toenadering gevraagd wordt van de jongere groep zodat zij de oudere groep kunnen ondersteunen (Lager et al., 2014).

1.3 Belang van contacten

Vanwege de segregatie die volgens Vanderbeck (2007) plaatsvindt tussen verschillende generaties en de groeiende vraag naar de gemeenschap toe om de zorgtaken over te nemen (Lager et al., 2014), wordt er door beleidsmakers naar gestreefd om intergenerationele contacten te bevorderen door

intergenerationele wijken op te zetten (Bolt & van Kempen, 2013). Volgens de “*Contact Theory*” van Allport (1954) zorgt contact tussen de verschillende groepen voor een verbetering van de relatie en kan er begrip voor elkaar ontstaan waardoor men beter met elkaar leert om te gaan. Het simpelweg bij elkaar zetten van ouderen blijkt vaak niet genoeg om contacten tussen ouderen en jongeren tot stand te brengen (Bolt & Van Kempen, 2013). Naast de “*contact theory*” bestaat er namelijk ook nog de “*conflict theory*” waarin juist de onderlinge verschillen tussen deelnemers aan dezelfde ruimte zorgen voor conflicten (Putnam, 2007). De reden voor deze conflicten zijn de verschillen tussen cultuurgroepen die er voor zorgen dat er onbegrip ontstaat richting de manier van leven van de andere groep (Putnam, 2007). Belangrijk gegeven hierin is dat de onderlinge verschillen dus contacten in de weg kunnen zitten (Allport, 1954; Pettigrew & Tropp, 2008). Er is veel onderzoek gedaan naar situaties waarin de contact theory een positief effect heeft. Bij dit onderzoek is naar voren gekomen dat het contact tussen de verschillende groepen onder bepaalde voorwaarden plaats moet vinden (Pettigrew & Tropp, 2008). Om de groepen dichter bij elkaar te brengen moet er gestreefd worden naar betekenisvol contact. Hierdoor kan er een situatie ontstaan waarin de groepen elkaar beter leren begrijpen waardoor er beter rekening met elkaar gehouden kan worden (Valentine, 2008). Om het beleid te kunnen laten slagen moet er dus gezocht worden naar een situatie waarin er betekenisvol contact plaats kan vinden tussen de oudere en jongere generaties om zo een breder fundament voor zorg te creëren.

1.4 Co-housing en de relatie met het onderzoek

Het concept “*co-housing*” bevat veel elementen die er voor zorgen dat er samengewerkt wordt tussen de verschillende bewoners (Jarvis, 2011). Bij *co-housing* wordt er ingezet op sociale cohesie en de manier om dat te bereiken is door middel van het delen van bepaalde voorzieningen en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de leefomgeving (Tummers, 2015). Deze elementen vormen volgens Jarvis (2011) een bepaalde sociale architectuur die in staat is om gezamenlijk doelstellingen te behalen die in een doorgaans normale samenlevingssituatie moeilijker te bewerkstelligen zijn. Met het oog specifiek op de demografische ontwikkeling, ouderdom en intergenerationele contacten kan *co-housing* een rol spelen in het tegemoetkomen van de problemen die daarmee ontstaan (Labit, 2015). Uit eerder onderzoek is naar voren gekomen dat er een unieke situatie bestaat binnen *co-housing* die veel mogelijkheden heeft op het gebied van samenwerking, duurzaamheid en het zoeken van een oplossing van het vergrijzingsprobleem (Jarvis, 2011; Labit, 2015). Er is weinig onderzoek gedaan naar het ontstaan van betekenisvolle contacten tussen de verschillende bewoners en dan met name tussen verschillende generaties. Het is om die reden interessant om te kijken hoe het concept van *co-housing* bij kan dragen aan het fundament voor ouderenzorg door te kijken hoe de condities waarin mensen binnen *co-housing* leven bijdragen aan het tot stand komen van betekenisvol contact tussen verschillende generaties. Het concept *co-housing* wordt nader besproken in paragraaf 2.4. In hoofdstuk 2 zal de link met betekenisvol contact ook verder uitgewerkt worden.

Voor dit onderzoek is gekozen om een *co-housing* project in Beijum, Groningen te onderzoeken. Dit project gaat schuil onder de naam Centraal Wonen (CW), De Heerd en is geschikt voor dit onderzoek omdat het een grote diversiteit aan leeftijden huisvest verdeeld over 46 wooneenheden.

Om meer inzicht te kunnen krijgen in de relatie tussen *co-housing* en de rol die het heeft bij het ontstaan van betekenisvol contact tussen verschillende generaties

“In hoeverre biedt CW de Heerd een platform waarop betekenisvolle intergenerationele contacten plaats kunnen vinden?”

Om de hoofdvraag zo volledig mogelijk te kunnen beantwoorden heb ik de volgende deelvragen opgesteld:

“Wat is “co-housing” en wat kan het volgens de literatuur betekenen voor intergenerationeel contact?”

“Wat is de rol van de gemeenschappelijke ruimte voor betekenisvolle intergenerationele contacten?”

“Wat is de rol van de institutionele vormgeving van het project voor betekenisvolle intergenerationele contacten?”

De rest van deze thesis is als volgt opgebouwd: In het volgende deel zal ik eerst een overzicht geven van relevante literatuur om zo meer duidelijkheid te geven over de omstandigheden waarin betekenisvolle contacten plaats kunnen vinden en hoe dit zich verhoudt tot het concept van *co-housing*. Hiermee wordt er antwoord gegeven op de eerste deelvraag. Om de volgende twee deelvragen te beantwoorden zal ik gebruik maken van informatie verkregen uit interviews met bewoners van Centraal Wonen de Heerd. De methode van interviewen wordt besproken en de resultaten uit de interviews zullen worden vergeleken met relevante literatuur. Vervolgens zal ik een uitleg geven over de methode van onderzoeken en de context waarin het onderzoek plaatsvindt. Daarna zal een antwoord op de hoofdvraag volgen, dit zal in de conclusie besproken worden.

2. Theoretisch kader

2.1 Generatieverschillen

Om iets te kunnen zeggen over de sociale interactie tussen verschillende generaties, moet er eerst gekeken worden naar waar de verschillen vandaan komen. Volgens Mannheim (1952) speelt de plek waarop iemand zich in zijn of haar levenscyclus bevindt een belangrijke rol bij het ontwikkelen van normen. Deze relevantie wordt bepaald door de perceptie van geldende normen en waarden binnen de samenleving, deze perceptie zorgt er uiteindelijk voor dat een gebeurtenis een bepaalde waarde heeft voor dit individu (Mannheim, 1952). Zo is bijvoorbeeld een verandering van opvattingen over het geven van borstvoeding relevanter voor jongvolwassenen dan voor een groep die zich op een later stadium in het leven bevindt. Op deze manier kunnen dezelfde gebeurtenissen voor verschillende gevolgen zorgen in de ontwikkeling van normen en waarden van verschillende leeftijdscohorten (Mannheim, 1952). Volgens Vanderbeck (2007) is de manier waarop Mannheim denkt van grote relevantie voor de verschillen die er ontstaan tussen generaties. De manier waarop identiteit en sociale identiteit gevormd worden, wordt namelijk vooral bepaald door omgang binnen hetzelfde leeftijdscohort. Op deze manier bestaat er een relatie tussen de historische context en de normen die ontstaan op basis van overeenstemming binnen een bepaald cohort (Biggs, 2007). De plek waarop men zich in de levenscyclus bevindt is dus belangrijk voor de ontwikkeling normen en de sociale identiteit van een persoon. Zo is het dus mogelijk dat er verschillen bestaan in normen en waarden tussen verschillende generaties.

Deze normen en waarden hebben hun invloed op de manier waarop er sociale interactie plaatsvindt tussen verschillende generaties. Volgens Sayer (2005) zijn de cognitieve en emotionele dimensies van morele waarden te begrijpen als op een bewuste manier verwerkt door een individu. Dit betekent dat een individu in staat is om voor zichzelf deze te verifiëren met het eigen gedachtegoed om vervolgens te bepalen om deze wel of niet aan te nemen. Echter initiëren ze ook routine matig gedrag op basis van bepaalde reflexen. Hierdoor ontstaat er een complexe relatie tussen normatieve houdingen als product van gedragingen, waarbij deze houdingen ook de gedragingen initiëren (Sayer, 2005).

Dit is in lijn met het principe van "*Homophylia*" wat er vanuit gaat dat mensen eerder geneigd zijn contacten te leggen met mensen die overeenstemmende persoonskenmerken bevatten (McPherson et al., 2003). Deze persoonskenmerken zijn hierin dus de aantrekkingsfactor. Onder deze persoonskenmerken kunnen bijvoorbeeld leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, geslacht of gedrag een belangrijke rol spelen in het initiëren of onderhouden van contacten (McPherson et al., 2001). Dat mensen geneigd zijn om naar elkaar toe te trekken op basis van persoonskenmerken is volgens McPherson et al. (2001) sterk van invloed op de manier waarop informatie verkregen wordt, de waardering van deze informatie en de gevolgen die deze verwerking van informatie heeft op contacten die gelegd worden in de toekomst. Deze segregatie tussen groepen zorgt er dus voor dat verder segregatie in de hand wordt gewerkt (Vanderbeck, 2007).

Het voorgaande in acht nemend lijkt het er op dat een vicieuze cirkel de kloof tussen generaties groot houdt. Riley & Riley (2000) hebben het over structurele barrières die ontstaan door deze vicieuze cirkel. Deze structurele barrières hebben tot gevolg dat het contact tussen verschillende generaties bemoeilijkt wordt. Het is volgens hen dan ook noodzakelijk om deze barrières af te breken om zo de drempel tot contact te verlagen (Riley & Riley, 2000). Dit is in lijn met onderzoek van Lager et al., (2014) waarin naar voren komt dat het lastig is voor ouderen om betekenisvol contact te

krijgen met jongere generaties omdat de verschillende manieren van leven daarin als barrière gelden.

2.2 Contact Theorie

In het voorgaande gedeelte is vooral uiteengezet op wat voor manier er verschillen bestaan tussen verschillende leeftijdscohorten en welke factoren er voor zorgen dat deze verschillen ontstaan. Er is ook duidelijk geworden dat de situatie die is ontstaan er voor zorgt dat er weinig contact tussen verschillende groepen plaatsvindt. Niet alleen zorgt het principe van *Homophilia* zoals eerder genoemd voor een aantrekkingskracht tussen individuen met dezelfde persoonskenmerken (McPherson et al., 2001). Ook zorgt het beperken van de contacten tot de groepen met dezelfde persoonskenmerken er voor dat er weinig over andere groepen geleerd wordt (McPherson et al., 2001).

Contact tussen verschillende groepen kan er voor zorgen dat er meer over andere groepen geleerd wordt waardoor deze op een positievere manier naast elkaar kunnen leven (Pettigrew et al., 2011). Om er voor te zorgen dat er een positieve situatie ontstaat waarin groepen naar elkaar toegroeien is het van belang dat de contacten die plaatsvinden betekenisvol zijn. Onder betekenisvol contact wordt volgens Valentine (2008) verstaan dat er een verandering plaatsvindt in waardering van de andere groep en dat deze verandering in waardering blijvend is. Hierin is het van belang dat de verandering verder gaat dan simpelweg het tolereren van de andere groep.

Volgens Allport (1954) zijn de positieve veranderingen bij contact tussen groepen onderhevig aan vier verschillende condities:

- Er moet sprake zijn van een gelijke status tussen de verschillende groepen
- De groepen moeten een gezamenlijke doelstelling hebben
- Er moet een samenwerking plaatsvinden om tot die doelstelling te komen
- Er moet een autoritaire stimulans zijn om tot contact te komen, dat wil zeggen het moet volgens de normen sociaal wenselijk zijn dat het contact plaatsvindt

Binnen deze condities zijn er volgens Pettigrew (1998) vier verschillende processen die er voor zorgen dat er een verandering plaatsvindt in de houding ten opzichte van de andere groep, namelijk:

- Er ontstaat een situatie waarin een actor leert over de andere groep, deze nieuw inzichten verbeteren of voorkomen vooroordelen over de andere groep
- Er ontstaat een situatie waarin de actor zijn gedrag aanpast aan nieuwe ervaringen en verwachtingen, op het moment dat mensen van de andere groep onderdeel worden van de nieuwe situatie kan dit een positief effect hebben op de houding ten opzichte van die groep
- Door in contact te treden met leden van de andere groep kan er een intiemere relatie ontstaan met iemand van de andere groep, dit kan negatieve reacties wegrationaliseren
- Er kan een verificatie plaatsvinden over de normen van beide verschillende groepen, hierdoor kan er inzicht verkregen worden en begrip ontstaan voor de normen van de andere groep.

Omdat er op verschillende manieren toenadering ten opzichte van de andere groep plaats kan vinden zijn de voorwaarden die geschetst worden door Allport (1954) niet essentieel voor een positieve verandering van houding ten opzichte van andere groepen. Na uitvoerig testen in recenter onderzoek lijkt het er wel op dat er een positieve relatie bestaat tussen het aantal voorwaarden

waaraan is voldaan en de sterkte van het positieve effect (Pettigrew et al., 2011). Ook is het volgens de “structurele gelegenheidstheorie” van belang dat er structureel contact plaatsvindt om zo de soms hardnekkige predispositie te kunnen veranderen (Feld, 1981). In een meta-analyse naar de grootste effecten van contact op deze predisposities van Pettigrew en Tropp (2008) kwamen drie duidelijke fenomenen naar voren te weten: Een toename van kennis ten opzichte van de andere groep, een afname van angst ten opzichte van de andere groep en een beter inlevingsvermogen in de andere groep.

Er werd duidelijk dat vriendschap een belangrijke determinant is voor positieve effecten van contact tussen verschillende groepen (Pettigrew, 1998; Pettigrew & Tropp, 2006). In een vriendschapsrelatie komen veel van de voorwaarden voor die van invloed zijn op betekenisvol contact. Er is namelijk sprake van een situatie waarin beide elkaar van gelijke status achten, er is doorgaans sprake van gemeenschappelijke doelen ten tijde van het contact en deze twee voorwaarden vinden plaats op langdurige schaal en binnen verschillende situaties (Pettigrew et al., 2011).

2.3 Plaatsen van contact

Het sociale construct van een plek en de betekenis die een plek daarmee krijgt kan van invloed zijn op de mate waarin betekenisvol contact plaats kan vinden op die plek. Amin (2002) zegt dat aanwezigheid van verschillende groepen in dezelfde ruimte niet voldoende is om tot betekenisvol contact te kunnen komen. De ontmoetingen die plaatsvinden moeten voldoen aan voorwaarden die heroverweging van culturele normen en waarden kunnen faciliteren. De ontmoetingen moeten in staat gesteld worden om nieuwe patronen van interactie en cohesie te laten ontstaan (Amin, 2002). Belangrijke plekken waar deze processen tot uiting kunnen komen zijn “*Micro-Publics*” als bibliotheken, gemeenschapscentra en verenigingen waar de deelnemers aan de ruimte een duidelijk gedeelde interesse en belang hebben (Amin, 2002). Valentine (2008) spreekt ook van *micro-publics* die van belang kunnen zijn voor het leggen van contacten. Een belangrijk kenmerk van deze *micro-publics* is dat de deelnemers een gemeenschappelijk gedeelde interesse of belang hebben. Deze gemene deler zorgt voor een onderwerp van gesprek, maar kan ook zorgen voor een wederzijdse afhankelijkheid. Doordat de ene deelnemer van de ander wil leren bijvoorbeeld. Voor de ander kan de passie voor het onderwerp een reden zijn voor het onderwijzen van andere leden. Vanderbeck (2007) haalt in zijn review naar intergenerationele contacten het voorbeeld aan van Halberstam’s (2005) homoseksuele subculturen. De gemene deler van homoseksualiteit zorgt daarbij voor een sterke drang naar contact met elkaar, hierbij wordt er minder onderscheid gemaakt tussen verschillende generaties en is leeftijd veel minder belangrijk omdat de verschillen die ontstaan zijn tussen de generaties niet opwegen tegen de gemene deler die ze kunnen vinden in homoseksualiteit met alle complexe gevolgen die homoseksualiteit met zich meebrengt in de westerse samenleving (Halberstam, 2005).

In andere literatuur worden plekken die vanuit een zelfde principe interessant zijn voor contacten aangeduid als “*Third Places*” (Oldenburg, 1989). Deze plekken laten zich volgens Oldenburg (1989 p.21-44) kenmerken als plekken die als thuis voelen voor een persoon, omdat een individu zich op een bepaalde manier kan identificeren met de plek. Onder *third-places* worden die plekken geschaard die buiten “*first-place*” (thuis) en “*second-place*” (werk) vallen. Kenmerken van *third-places* zijn een informele setting, toegankelijkheid, ze worden veelal gebruikt door reguliere figuren en conversatie is een van de belangrijkste activiteiten (Oldenburg, 1989 p. 21-44). Voorbeelden van dit soort plekken zijn een café, de openbare ruimte in een wijk of een postkantoor (Oldenburg, 1989

p. 21-44). Onder *third-places* kunnen ook plekken worden verstaan die als een soort overganglocatie van *first-place* naar *third-places* functioneren, dit zijn vaak semi-openbare plekken zoals de voortuin of een balkon (Peace et al., 2005). Kenmerkend aan de *third-places* is dat de deelnemers aan die ruimte iets met elkaar gemeen hebben waardoor ze deel nemen aan die ruimte (Gardner, 2011). Deze gemene deler kan net zoals bij *de micro-publics* zorgen voor een opening van gesprek op meerdere manieren (Gardner, 2011). Het belang van deze gemene deler is dat deze binnen *third-place* een rol kan spelen bij het verkrijgen van nieuwe informatie over andere generaties, is dat een *third place* kan gelden als "*information ground*" (Pettigrew, 1999) Volgens Pettigrew (1999, p.811) gelden deze plekken als "*synergistic environment(s) temporarily created when people come together for a singular purpose but from whose behavior emerges a social atmosphere that fosters the spontaneous and serendipitous sharing of information.*" Het bijzondere aan deze plekken is dat er mensen samen kunnen komen die niet uit dezelfde context afkomstig zijn. De informatieve uitwisseling die op deze plekken plaatsvindt is daarom interessant en maakt het mogelijk om te leren over andere groepen. Volgens Granovetter (1973) zijn deze "*weak ties*" tussen mensen van een andere afkomst van groot belang voor het leren over de andere groep.

Met het oog op betekenisvol intergenerationeel contact moet er dus gezocht worden naar een plek waar mensen van verschillende generaties onder een gemene deler samen kunnen komen, een gemene deler die sterk genoeg is om op te wegen tegen de structurele barrières die generatieverschillen met zich meebrengen.

2.4 Co-housing

Om een beeld van de context waarin het onderzoek plaatsvindt te kunnen geven zal ik eerst wat meer duidelijkheid moeten geven over het concept co-housing. Wat maakt deze manier van wonen bijzonder, en waarom is het geschikt voor dit onderzoek? Co-housing is oorspronkelijk een Scandinavisch concept daterend uit de jaren '60 van de vorige eeuw (Vestbro, 1992). Het oorspronkelijke doel was om vanuit efficiëntie doeleinden gebruik te maken van gedeelde ruimten (Jarvis, 2011). Dit gold als inspiratie voor andere initiatieven om co-housing gerelateerde projecten op te zetten. Wat deze projecten typeert is dat ze zelf voor de gemeenschap geleid worden en hebben controle over de ontwikkelingen en gebruik van het vastgoed (Tummers, 2015). Hierbij is samenwerking leidend onder een verenigde noemer (Tummers, 2015). Omdat bijna geen enkel co-housing project gelijk is wordt in de literatuur gerefereerd naar co-housing op het moment dat het gaat om "*initiatives where groups of residents collectively create living arrangements that are not easily available in the (local) housing market*" (Tummers, 2015).

De link met de demografische verandering en intergenerationeel contact kan gelegd worden doordat de condities die binnen co-housing gemeenschappen gelden een antwoord kunnen zijn op meerdere problemen waarmee ouderen te maken krijgen (Labit, 2015). Zo kan het solidaire karakter van de gemeenschap binnen co-housing er voor zorgen dat ouderen door de jongeren ondersteund worden. De omgekeerde weg kan ook bewandeld worden omdat ouderen de jongere generatie kan ontlasten bij het combineren van een werkend bestaan met het verzorgen van de kinderen (Labit, 2015). Op deze manier is er een voedingsbodem voor intergenerationeel contact.

De unieke situatie waarin gewoond wordt, bestaande uit de verantwoordelijkheid over de voorzieningen en de gedeelde ruimte zorgt volgens Jarvis (2011) voor een 'social-architecture' die er voor kan zorgen dat mensen meer in contact treden met elkaar en er naar streven om elkaar te benutten om meer uit de gemeenschap als geheel te halen. Dit is interessant met het oog op dit onderzoek omdat deze manier van samenleven veel elementen bevat die overeen komen met de

voorwaarden waaronder betekenisvol contact plaats kunnen vinden. De gemeenschappelijke ruimte kan gelden als “*third place*”, de gemeenschap kan gelden als soort vereniging waardoor de bewoners een gemene deler met elkaar hebben en de gezamenlijke doelstelling om verder te komen biedt mogelijkheden voor het ontstaan van betekenisvol contact (Pettigrew & Tropp, 2008).

Specifieke Context

In dit specifieke geval gaat het om een co-housing project in Beijum te Groningen. Dit project noemt zichzelf Centraal Wonen, De Heerd. Centraal Wonen is de noemer waaronder in Nederland het Scandinavische concept in de jaren 1970 is uitgerold (Landelijke Vereniging Centraal Wonen, 2015). Dit project bestaat sinds begin jaren 1980 en bestaat uit 46 wooneenheden waar 78 mensen wonen van verschillende leeftijden (zie tabel 1). De wooneenheden vallen onder het beheer van de woningstichting Patrimonium.

Onder een verenigingsnoemer hebben zij de verantwoordelijkheid over een grote gemeenschappelijke ruimte met daarin een bar, openhaard en een grote keuken. Daar bij aangesloten is een kleine gemeenschappelijke ruimte die geschikt is voor individuele muzieklessen. Ook zijn er logeerruimtes aanwezig voor eventuele gasten. Verder is er de verantwoordelijkheid over 2 grote gemeenschappelijke tuinen en een aantal moestuinen. Daarnaast is er per 7 woningen (cluster) de verantwoordelijkheid over een clusterruimte, een soort kleine gemeenschappelijke ruimte met een keuken waar het cluster bijvoorbeeld samen kan eten.

Het wooncomplex is gelegen in de wijk Beijum te Groningen, op onderstaande afbeelding is te zien hoe het gelegen is midden in de wijk.

Afbeelding 1. Conceptueel model

Afbeelding 2. Locatie de Heerd in Beijum, Groningen

Leeftijd	Man	Vrouw
0-10	5	6
11-20	6	4
21-30	2	3
31-40	3	6
41-50	7	7
51-60	6	9
61-70	4	7
71-80	2	1
Totaal	35	43

Tabel 1. Leeftijdsverdeling CW de Heerd, bron: eigen onderzoek

3. Methode

3.1 Interviewen als methode

Op het moment dat er onderzoek gedaan wordt naar betekenisvol contact tussen verschillende personen is het van belang dat er rekening gehouden wordt met de factoren die van invloed zijn op sociaal gedrag en evaluatie hiervan door actoren. Van invloed op het sociale gedrag en evaluatie zijn de sociale structuur (het geheel aan sociale normen die gelden op een plek die gepaard gaan met de betekenis van die plek) (Sayer, 1992 p.93) en een meer individuele evaluatie van de geldende norm en de persoonlijke keuzes die aan de hand van de geldende norm gemaakt kunnen worden (Sayer, 1992 p.95). Zo kan een bepaalde sociale structuur bepaald gedrag in de hand werken, maar hoeft dit niet voor elk individu te gelden. Daarom is het van belang om te kijken naar de kenmerken van de plek die je onderzoekt en te kijken naar wat die kenmerken voor effect hebben op het sociale gedrag, maar daarbij ook te focussen op de individuele ervaringen van de gebruikers (Winchester & Rofe, 2010). Door op deze manier te werk te gaan krijg je een beeld van de individuele perceptie en de elementen die bepalend zijn voor die perceptie. In een interview kunnen er een nadruk gelegd worden op het blootleggen van deze sociale structuren en de persoonlijke ervaring met deze structuren om zo een holistisch beeld te kunnen schetsen van de situatie en de invloed van de situatie op sociaal gedrag (Winchester, 1999). Voor de specifieke context van dit onderzoek betekent dit dat er een nadruk moet liggen op het sociaal construct dat geldt binnen de De Heerd, wat zijn de geldende normen en sociale regels, en wat voor invloed heeft dat op de individuele ervaring van personen die op die plekken acteren. Op wat voor manier draagt de betekenis van deze plekken bij aan de contacten en het soort contact wat plaatsvindt. Hierbij wordt dan een focus gelegd op de ervaringen en normen op het gebied van intergenerationeel contact.

Een reden om voor interviewen te kiezen als onderzoeksmethode kan gevonden worden in het feit dat de kracht van interviewen ligt in het blootleggen van die complexe verhouding tussen omgeving, gedrag, ervaring en motivatie (Dunn, 2010). De reden waarom meer informatie verzameld kan worden over deze complexe verhouding is omdat er een situatie gecreëerd kan worden waarin er een vertrouwensband kan ontstaan tussen de interviewer en de respondent, waardoor de respondent in staat is om meer van zichzelf bloot te geven en zodoende rijkere informatie aan te leveren (Dunn, 2010).

3.2 Interviewen in de praktijk

Om tot een situatie te kunnen komen waarin de respondent zich prettig voelt om persoonlijke informatie prijs te geven is het van belang dat er een bepaalde mate aan vertrouwen is richting de onderzoeker (Dunn, 2010). De manier waarop een onderzoeker zich gedraagt ten opzichte van de respondent is voor de kwaliteit van de data enorm van belang. Het beeld wat een alledaagse respondent kan hebben van een 'onderzoeker' kan een bepaalde intimiderende reactie opwekken. Hierdoor kan er een 'Hawthorne-effect' ontstaan in de dataverzameling. Dit houdt in dat de respondent antwoorden gaat geven waar de respondent van denkt dat de onderzoeker naar op zoek is (Payne & Payne, 2004 p.107). Om er voor te zorgen dat de respondent het gevoel krijgt dat de informatie die hij of zij levert van waarde is, kan een 'creatieve' manier van interviewen worden gebruikt. Hierdoor kan er een intiemere relatie ontstaan tussen de interviewer en respondent zodat de situatie in zijn geheel als minder dreigend wordt ervaren (Oakley, 1981 p.310). Het is hierbij van belang dat de informatie die de respondent verschaft duidelijk wordt geïnterpreteerd als waardevol,

zodat de respondent het gevoel heeft dat deze niet onder druk staat. Om de gewenste situatie voor dataverzameling in de hand te werken is het dus van belang om als interviewer een open en vriendelijke houding aan te nemen (Boyce & Neal, 2006). Wat er verder nog bij komt is dat er rekening gehouden moet worden met de “positionality” (Clifford et al., 2010). Als onderzoeker kom ik in een vreemde context, ik ben niet op de hoogte van de nuance in de normen en waarden van die mensen, daarom is het verstandig om er op te letten dat je je als onderzoeker zo beleefd mogelijk op stelt om een positieve respons te behouden.

Een korte inleidende periode van conversatie tussen respondent en interviewer kan ook bijdragen aan een gewenste situatie waarin een rijkere dataverzameling plaats kan vinden (Douglas, 1985). Om bij de respondent alvast relevante zaken saillant te maken, kan er in dit inleidende gedeelte worden gesproken over relevante thema’s (Dunn, 2010). De inleiding kan op meerdere manieren tegelijk functioneren. Zoals hiervoor aangegeven kan het relevante thema’s saillant maken, maar ook kan er door over het doel van het onderzoek, de dataverzameling en het doel te praten, de respondent op zijn of haar gemak gesteld worden omdat eventuele onzekerheden op die manier weggenomen kunnen worden (Dunn, 2010). Ook bij de vraagstelling is het van belang om bij het aanvangen van het interview eerst gemakkelijk te beantwoorden vragen te stellen om op die manier de respondent tot rust te stellen. Op het moment dat de respondent op zijn of haar gemak aan het vertellen is kan er in gegaan worden op de verschillende thema’s die besproken moeten worden (Dunn, 2010).

3.3 Respondenten

De respondenten zijn via een vorm van “convenience sampling” geworven (Clifford et al., 2010). Er is gekozen om een stukje te schrijven in een maandelijks uitgegeven blad binnen de woongemeenschap. Hierin werd het onderzoek kort beschreven en werd een oproep gedaan richting de bewoners om mee te doen aan het onderzoek. Vervolgens is er contact gelegd met een aantal mensen en via hen ben ik tot meer respondenten gekomen. Er was uiteindelijk de mogelijkheid om een doorsnede te pakken van verschillende leeftijden waardoor ik een redelijke afspiegeling heb kunnen krijgen van de ervaring van bewoners op verschillende plekken in de levensfase (zie tabel 2).

Naam	Geslacht	Leeftijd	Woonachtig in jaren
Klaske	Vrouw	28	1,5
Ankie	Vrouw	31	2,5
Samantha	Vrouw	32	5
Tijmen	Man	46	8
Cootje	Vrouw	51	4
Christoff	Man	54	26
Keimpe	Man	65	1
Johanna	Vrouw	65	29
Gordon	Man	66	32
Folkert	Man	72	6
Jantina	Vrouw	79	16

Tabel 2: Overzicht van de respondenten (Eigen onderzoek, 2015)

Er moet rekening gehouden worden met het feit dat de respondenten zich vrijwillig op hebben gegeven, dit kan zorgen voor een bias in de data omdat mensen die positief tegenover de woonvorm staan misschien eerder geneigd zijn om te reageren. Andersom kan het ook het geval zijn, dat mensen juist hun beklag willen doen. Of dit zo is, is simpelweg onduidelijk en was alleen te

voorkomen door willekeurig mensen uit te kiezen. Echter was die manier van respondentenwerving niet haalbaar.

3.4 Ethiek

Het is van belang om ethische overwegingen in acht te nemen wanneer er onderzoek gedaan wordt. Dit is bij elke vorm van onderzoek het geval (Hay, 2010). Er wordt met name gelet op de informatieverstrekking richting te respondenten, zij moeten precies weten waar ze aan meewerken en een inschatting kunnen maken wat de gevolgen voor hen kunnen zijn. Ze moeten op de hoogte zijn van het feit dat ze altijd kunnen kiezen om een vraag niet te beantwoorden of een antwoord te schrappen uit de analyse. Met het oog op de privacy van de respondent zal de data anoniem worden verwerkt. Er wordt toestemming gevraagd om het interview op te nemen, en er wordt informatie gegeven over de manier waarop het uiteindelijk gebruikt zal worden.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de diepte-interviews weergegeven. De resultaten zijn opgedeeld in verschillende paragrafen. Elke paragraaf zal zich richten op een aspect van centraal wonen en zal weer geven hoe dit aspect bijdraagt aan de contacten die plaatsvinden, maar ook aan de betekenis van deze contacten.

4.1 Institutionele eigenschappen van de woongemeenschap

Een onderdeel van co-housing is dat de gemeenschap zorg draagt voor de voorzieningen en gemeenschappelijke eigendommen (Tummers, 2015). Daarnaast vraagt het managen van een groep mensen om vereniging onder bepaald bestuur (Tummers, 2015). In dit specifieke geval betekent het voor Centraal Wonen de Heerd dat er als een eenheid gecommuniceerd wordt met de gemeente en met de woningbouwvereniging. Er is dus binnen de vereniging overleg over de voorzieningen en gemeenschappelijk eigendommen en naar buiten toe kan er pas overleg plaatsvinden nadat er intern is gecommuniceerd met de leden van het project.

Bestuur van vereniging:

Het bestuur van vereniging gerelateerde zaken kan contacten genereren. Wat bijzonder is zijn de omstandigheden waaronder de contacten tot stand komen. Zo kan er in het overleg uitvoerig over standpunten van elkaar gesproken worden waardoor er de mogelijkheid is om kennis te nemen van de denkwijze van een ander persoon, daarnaast is er binnen de commissie groepen sprake van een gelijke status waardoor elk standpunt gerespecteerd wordt. Dit zijn goede voorwaarden waaronder betekenisvol contact plaats kan vinden (Allport, 1954; Pettigrew, 1998). Het is dan vervolgens interessant om te kijken op wat voor manier de commissies vormgegeven worden en wat het resultaat is voor de intergenerationele contacten.

Ankie (31) zegt hier over:

“Of je zit samen in een werkgroepje ik zit in de logeerkamer-commissie bijvoorbeeld maar Remco zit weer in een andere commissie en zo leer je elk andere mensen kennen.”

Op deze manier vindt er een uitbreiding van de contacten plaats buiten de gezamenlijke contacten.

De samenstelling van de commissies kan ook intergenerationeel zijn, je ziet dat terug in een andere reactie van Ankie, waarin ze verteld over de samenstelling van een commissiegroep die verantwoordelijk is voor de open dag van Centraal Wonen de Heerd:

“Dus dat was met Jantine van bijna 80 en met Keimpe en Eelke van in de 50 en met Rosalien van eind 30 en met mij, en dan speelt leeftijd echt geen rol. Behalve dat ze mij er bij hebben gevraagd van die kan wel iets met social media en digitale dingen.”

In deze quote zie je ook de wederzijdse afhankelijkheid van elkaar naar voren komen, het benutten van elkaars expertise waardoor er meer mogelijkheden zijn. Dit is in lijn met wat Jarvis (2011) zegt over de meerwaarde die “co-housing” heeft voor het tot stand komen van initiatieven, maar ook is deze situatie van wederzijdse afhankelijkheid een bron voor betekenisvol contact (Valentine, 2008).

Een ander voorbeeld is die van Folkert (72):

“Ik ehm, ik organiseer vaak dingen, dat kan een feest zijn, met oud en nieuw bijvoorbeeld heb ik dat gedaan, maar ik zit ook in de beheercommissie en ik zorg dat alles wat gemeenschappelijk is goed reilt en zeilt. Ik doe het contact richting Patrimonium, voor veranderingen die wij willen, iedere 3 maanden spreken wij dan met Patrimonium, en dat betekent dan ook dat ik heel veel communiceer met de mensen hier, wat willen zij en dan communiceer ik dat met Patrimonium.”

Hier zie je terug komen dat de ‘beheercommissie’ een grote initiator is van contact, Folkert wordt min of meer gedwongen om in contact te komen met alle leden van Centraal Wonen. Bij dit contact zijn er veel dingen te bemerken. Niet alleen vinden er verificaties plaats van standpunten van verschillende generaties (Pettigrew, 1998), ook is dit een situatie die langdurig en structureel plaatsvindt (Feld, 1981). Dit betekent dat er een structurele uitwisseling van ideeën plaatsvindt, waardoor er langdurig de mogelijkheid bestaat om te leren over de waarderingen van andere groep.

Folkert geeft later een mooi voorbeeld van de diepgang van de contacten die plaatsvinden omtrent de communicatie richting Patrimonium:

“Over het bezwaarschrift, dan zeg ik bij de koffie van we zijn er hard mee bezig er komt een bezwaarschrift en dan zegt er eentje van ik ben het er niet mee eens en ik ga toch een brief schrijven, maar dan zeg ik wacht nou even, want het is belangrijk dat we als collectief optreden. En dan is er dus geen autoriteit die zegt van zo gaan we het doen. Dan moet je op een ander moment nog een keer tegen komen en een borrel met hem drinken om het nog even goed uit te leggen.”

“ja je tactische vernuft komt dan zeker om de hoek, maar ook echt wel liefdevol hoor. Want ik snap ook wel van dit gaat me te ver, maar beseft dat we het collectief moeten doen.”

Naast een bepaalde vorm van intimiteit die hier ontstaat (Pettigrew, 1998), zie je het belang van de gelijke status voor betekenisvol contact terug komen (Allport, 1954). De functie van die gelijke status is hier dat er niet simpelweg overruled kan worden, maar dat er een dialoog ontstaat waarin beide elkaar uiteindelijk kunnen vinden.

Verantwoordelijkheid over voorzieningen:

De verantwoordelijkheid over de voorzieningen liggen in het verlengde van bestuurlijke zaken, bij het vormgeven van de zorg voor deze voorzieningen spelen vaak commissies een rol, maar er zijn interessante zaken op te merken wanneer je meer inzoomt op de manier waarop de verzorging uiteindelijk tot stand komt. Ook hierbij zie je een aantal punten naar voren komen die kunnen zorgen voor een situatie waarin betekenisvol contact plaats kan vinden. Er moet in grote mate worden samengewerkt om zo efficiënt mogelijk te werk te gaan, daarnaast biedt het de mogelijkheid om elkaars expertise te gebruiken en wordt er naar gestreefd om samen te werken waardoor er een autoritaire stimulans bestaat om met elkaar in contact te treden (Allport, 1954; Pettigrew, 1998).

Cootje (51) geeft aan hoe op een hele basale manier de zorg voor de voorzieningen contacten kan initiëren:

“Nou dat is in de tuin wel, zeker nu het weer lente wordt. Het grasmaairooster viel deze week weer op de deurmat. En dan ga je met z’n 2en is er een heel rooster gemaakt tot oktober, elke week moet het gras gemaaid worden en op dat rooster staat met wie je het gras moet gaan maaien.”

De mogelijkheid om met elkaar zorg te dragen voor de voorzieningen heeft volgens Gordon (66) tot gevolg dat er intiemere relaties kunnen ontstaan tussen de mensen, maar geeft ook aan dat de potentie nog niet volledig wordt benut:

“En dat zijn 2 niveaus 1 is gewoon leuk met elkaar om gaan, en dat kun je doen door de ontmoetingen te organiseren en anderzijds ook meer wat de vereniging betreft als je dit soort dingen zoals dit bouwen of neer zetten, dan kun je zeggen dat levert de vereniging wat geld op en dat is leuk.. maar het geeft ook een hele hoop saamhorigheid omdat je met elkaar iets onderneemt.. wat iets anders is dan koffie drinken met elkaar en dat zijn twee verschillende niveaus van organiseren en we zouden toch iets meer naar dit soort dingen toe moeten omdat je dan veel meer in de gaten gaan krijgen dat we zelf de manier waarop we hier wonen inhoud kunnen geven.”

Dit gevoel van saamhorigheid wordt bevestigd door Tijmen (46):

“En ook met schoonhouden enzo, dat is ook een voordeel van heir, dat je meer betrokken wordt bij bepaalde taken van het onderhoudt enzo, we doen ook eens per jaar een ‘gotendag’ in de herfst. Dan halen we alle bladeren uit de goot, dat is normaal iets wat de gemeente doet misschien, maar dat zorgt dan ook weer voor een bindende factor, dat je je meer bewust bent van je omgeving. En er zijn wel meer projecten op deze manier, dus ja het heeft wel z’n voordeel om iets te doen voor je omgeving. Ook omdat het eigenlijk een rotklusje is, verbindt het ook wel een beetje ofzo. Door dat soort dingen met elkaar te doen ofzo. De saamhorigheid die is wel een stuk groter dan in een normale straat.”

Dit is een mooie illustratie van hoe de verantwoordelijkheid over de voorzieningen kan zorgen voor intiemere relaties tussen verschillende bewoners (Pettigrew, 1998).

Folkert (72) had een mooi voorbeeld over hoe de mogelijkheid om projecten binnen de zorg voor de voorzieningen intiem intergenerationeel contact kan initiëren:

“Daar was ook iemand die is hier komen wonen en ja, dat was eigenlijk een heel close contact. Hij was veel jonger, hij was meer jouw leeftijd. Hij was 29 en dus ehm, ja dat vond ik heel erg leuk om dus met jong en oud en dan samen projecten op te zetten, daar wisten we elkaar enorm in te prikkelen en te stimuleren en die heeft hier dus een 3 jaar gewoond.”

Je ziet dat de wederzijdse afhankelijkheid hier een bron kan zijn voor het ontstaan van een intieme intergenerationele relatie. Dit is in lijn met de eigenschappen van ‘micro-publics’ waarbinnen een gedeelde interesse van groot belang kan zijn voor het ontstaan van betekenisvol contact (Amin, 2002; Valentine, 2008).

4.2 Fysieke eigenschappen van de woongemeenschap

Centrale ruimte:

De gemeenschappelijke ruimtes bieden volgens de literatuur mogelijkheden om tot betekenisvolle contacten te komen, volgens Oldenburg (1989) heeft dit te maken met een duidelijke gemeenschappelijke deler onder de deelnemers, op deze manier wordt contact zoeken laagdrempeliger. Op deze manier fungeert de gemeenschappelijke ruimte als een ‘information

ground' waar ideeën uitgewisseld kunnen worden (Pettigrew, 1999). Daarnaast kan een gemeenschappelijke ruimte een platform bieden om initiatieven te starten waardoor mensen in contact met elkaar komen.

De ruimtes kunnen op een veelzijdige manier gebruikt worden, waardoor ieder zijn eigen invulling kan geven aan de ruimte en daar anderen bij kan betrekken.

Zo zegt Cootje (51) over het initiatief genaamd open podium:

“Nou dat wordt georganiseerd door Karlijn. Zij is viooldocent en heeft een passie met muziek en dacht goh wat zou het leuk zijn als we elk kwartaal iedereen laten uitnodigen om te laten zien wat je leuk vind en waar je goed in bent. De een draagt een gedicht voor de ander laat wat horen van een instrument, kinderen doen dansjes. We hebben hier een regisseur wonen die deed een leuke workshop met ons.”

Op deze manier ontstaat er een situatie waarin de bewoners iets van zichzelf kunnen laten zien. Wat dit met de band die bewoners met elkaar hebben kan doen komt mooi naar voren in het volgende voorbeeld van Folkert (72):

“Er is hier iemand die werkt bij het theater, en bij het open podium gaf ze dan een heel verhaal over hoe je je voelt als je op het podium staat. En dat is op zich al heel interessant maar je ziet ook iets van haar, en dan denk je goh, heeft ze die kwaliteit, dat is bijzonder. En dat gebeurt hier de hele tijd, soms is het heel interessant voor je. Ik vind het zelf ook leuk om een verhaal te vertellen, of een lezing te geven. Of ook wel echt een verhaal, en dan krijg je daarna ook wel van mensen van goh het heeft me geraakt en dan zak je nog even door met iemand.”

Op deze manier wordt er dus de mogelijkheid gecreëerd om tot intiemere relaties te komen (Pettigrew, 1998).

Christoff (54) gaf het belang van de ruimtes voor de contacten die gelegd worden onderling mooi weer, door daarbij het belang van initiatief vanuit te gemeenschap te benadrukken:

“Ja de olie van de.. net zoals de olie in de motor. Het loopt allemaal zo veel soepeler. En dat.. maar zonder de mensen die de zaak, die de koffie zetten ende deuren open gooien en het laten weten is het natuurlijk helemaal niks. Dus eh.. ja .. dat heb je er echt bij nodig. Maar dat die ruimte er is, dat maakt het zo veel makkelijker.”

Ankie (31) vulde dit aan door de meerwaarde voor de diversiteit aan contacten te benoemen:

“die zijn wel essentieel, niet alleen omdat je daar dingen kunt organiseren. Ik denk dat je makkelijker dingen organiseert in z'n ruimte, ook van wegen de capaciteit, maar ook anders moet het in je huis. Dan moet je opruimen, moeten mensen zich veilig en prettig bij voelen. Bovendien kun je dan zelf niet weg als je het in je eigen huis organiseert. Dus ik denk dat dat wel van heel groot belang is.”

Dit is een mooie illustratie van hoe de gemeenschappelijke ruimtes de contacten laagdrempeliger maken. Op deze manier kom je in contact met mensen die niet dicht genoeg bij je staan in de intieme omgeving van het huis. Deze zogenaamde 'weak-ties' zijn van groot belang voor het leren over andere groepen omdat ze contacten mogelijk maken met mensen die verder van ze af staan wat normen en waarden betreft (Granovetter, 1973). De informatie die men tot zich krijgt op de

'information-ground' (Pettigrew, 1999) is op die manier meer divers, waardoor er meer bekendheid ontstaat met verschillende manieren van leven, wat een belangrijk aspect is van de toenadering van verschillende groepen tot elkaar (Pettigrew, 1998).

Dit platform voor weak-ties om tot ontwikkeling te komen komt ook mooi naar voren als het gaat om intergenerationele contacten, die binnen de ruimte plaatsvinden:

Jantina (79) zegt over de contacten die in de gemeenschappelijke ruimte plaats vinden:

"Ja dat wel, echt de pubers die komen er niet. Ze komen wel eens binnen omdat ze weten dat hun moeder of vader er is. De kleintjes wel die komen vaak mee en die spelen daar. En daar heb je dan echt leuk contact mee, dat ligt ook aan jezelf natuurlijk als je daar lekker op de grond bij gaat zitten. Dat is dan ook weer leuk als je ze later in de tuin of op straat tegen komt."

Gemeenschappelijke tuin:

Naast de gemeenschappelijke ruimte, kan de gemeenschappelijke tuin ook op een belangrijke manier contacten faciliteren. We hebben al gezien dat de verzorging voor het initiëren van contacten kan zorgen, maar daarnaast fungeert de gemeenschappelijke tuin ook als 'third-place' waar verschillende paden van deelnemers kunnen kruisen (Oldenburg, 1989). Op die manier geldt ook deze ruimte als 'information ground' en biedt het de mogelijkheid om 'weak-ties' te benutten (Granovetter, 1973; Pettigrew, 1999).

De laagdrempeligheid van de contacten die plaatsvinden in de gemeenschappelijke tuin worden duidelijk aan de hand van wat Christoff (54) zegt:

"Ja daar hoeft je niet heen, daar ben je al. Als het mooi weer is, dan ben ik in de tuin. En dan ben ik meteen in de gemeenschappelijke ruimte, dan is dat de ruimte waar we allemaal zijn. Daar hoeft je niet naar toe.. dan gebeurt het al. Mensen komen kijken hoe het met de vijver gaat, of plotseling zit je bij elkaar aan tafel. Tussen 1 en 5 dan gaat dat heel soepel, en dan kun je dus ook mensen tegen komen die je in de centrale ruimte niet tegen komt. Dat is dan weer extra."

Samantha (32) maakt dit nog beter duidelijk:

"ik ervaar zelf wel de meerwaarde van het wonen wel heel veel sterker doordat je elkaar buiten zo laagdrempelig ontmoet. Op andere momenten als je dat dan wilt, moet je dat echt initiëren. En dat doe ik in ieder geval niet, daar heb ik ook niet zo veel behoefte aan, ik weet niet hoe dat voor andere mensen is."

Ook voor mensen die de contacten wat minder opzoeken is de gemeenschappelijke tuin dus belangrijk voor de contacten die ze onderhouden. Naast het gemak waarmee het contact tot stand komt, zie je dat de tuin een platform is waar nog meer paden kruisen dan in de centrale ruimte. Op deze manier vervult hij dus een aanvullende functie voor het in contact komen van de 'weak-ties' (Granovetter, 1973).

Over de aard van contacten zegt Jantina (79) bijvoorbeeld:

"Dat loopt ook door elkaar, we hebben daar achter nog een rij, dat zijn moestuinen en dat is in stukjes verdeeld eigenlijk is dat van de gemeente wat te gek voor woorden is, en daar heb je ook contacten

van groeien jouw spinazie al enzo. En in de tuin zelf ook, omdat ik dus toch veel met tuinen bezig ben komen ze toch dingen vragen van hoe ik dingen zou doen.”

Hierin zijn de eigenschappen van ‘micro-publics’ te herkennen die bepalend zijn voor het ontstaan van betekenisvol contact (Valentine, 2008). Er is een duidelijk belang bij de vragende partij om in contact te treden waardoor contacten geïnitieerd worden (Amin, 2002).

Ook vanuit intergenerationeel oogpunt heeft dit effect. Keimpe (65) zegt hier over het volgende:

“Ja zoals ik daar gister bezig was, ligt er ook wel een beetje aan. Als je iets gaat bouwen ofzo, net zoals met dat ‘Dome’ (aluminium bouwwerk rondom de trampoline) bouwen dan zijn de kinderen toch wel geïnteresseerd.”

Op deze manier zie je dat de gemeenschappelijke tuin de mogelijkheid geeft om creativiteit te uiten. Creativiteit die contacten tussen bewoners en verschillende generaties kan faciliteren. Dit is in lijn met wat Jarvis (2011) zegt over de meerwaarde die de gemeenschap heeft door samen te werken. Er ontstaat een ‘micro-public’ waar de leden van de gemeenschap hun interesses kunnen delen met elkaar (Amin, 2002). De interesses worden zichtbaar doordat er de mogelijkheid is om deze tot uiting te brengen.

4.3 Algemeen

Verder zijn er nog belangrijke dingen gezegd die minder makkelijk onder de vorige twee paragrafen te vangen waren, maar wel iets zeggen over de situatie die *co-housing* kan bieden voor intergenerationele contacten.

Zo geeft Ankie (31) aan dat de situatie zich uitstekend leent voor het verzoeken van de ouderen om op de kinderen te passen:

“En ook steeds vaker dat iemand van de oudere generatie eventjes oppast. En er zijn geen structurele afspraken, het is ook nooit een hele dag maar er zijn ook veel dames, of naja Gordon wil vaak ook wel, die je even kunt bellen voor een half uurtje of een uurtje. Ik denk dat, ik spreek voor mezelf, maar ik denk dat dat voor de anderen ook geldt. Dat we daar steeds meer gebruik van gaan maken.”

Dit is in lijn met wat Labit (2015) vond in zijn onderzoek naar het belang van *co-housing* voor intergenerationele contacten. Elkaar benaderen voor kleine gunsten is laagdrempeliger.

Naast de eerder besproken ‘Dome’ is er nog meer creativiteit die tot ontplooiing kan komen binnen het platform dat *co-housing* biedt:

Zo zegt Johanna (65):

“En we hebben hier ook wel iemand zoals Iris gehad die was heel goed met beeldhouden en die verzorgde dan cursussen voor kinderen en daar heb ik nu nog 2 prachtige dingen van m’n kinderen van en zo zijn er wel meer dingen hoor.”

Je ziet ook dat deze vorm van wonen er voor kan zorgen dat er contacten plaatsvinden tussen generaties die anders moeilijker tot stand waren gekomen. Zo zegt Gordon (65):

“De grondhouding, ik heb wat dat betreft altijd gezocht naar met de burens om gaan. Dat heb ik altijd gedaan. Hoe ik gewoon heb in mijn hele leven, ik ben altijd in contact geweest met mijn directe burens en huisgenoten. In die zin ben ik daarin niet veranderd.. het verschil is wel, dat door hier te gaan wonen ik te maken kreeg met een situatie dat ik ook met kinderen te maken kreeg, terwijl ik daarvoor.. in een studentenhuys met andere studenten, kinderen kom je nauwelijks tegen. Toen ik aan de West-Indische kade woonde, had ik goed contact met de burens, maar dat waren zulke kleine huisjes dat daar ook geen kinderen woonden.. pas hier heb ik dus te maken gekregen met een woonvorm dat ik ook met kinderen veel te maken kreeg. Het idee van wonen hier, is dat je als volwassenen elkaar kent, maar ook als kinderen elkaar kent over en weer.. volwassenen en kinderen. En ik heb altijd wel genoten van kinderen, het is zelfs zo uitgemond bij mij dat ik van twee kinderen een soort pleegouder ben geworden, maar goed dat past wel bij mij. Dat zal niet voor iedereen gelden natuurlijk.”

En kan het intergenerationele contact bijdragen aan het verzachten van persoonlijke problemen. Cootje (51) geeft hier als voorbeeld:

“Nou bijvoorbeeld toen ik hier kwam wonen was ik 46 ofzo, en ik worstelde met een aantal dingen en dat bleek achteraf ook wel te maken te hebben met leeftijd en met veranderingen gewoon in m'n lijf en emotioneel, en ehm de buurvrouw die kon dat vertellen. Die kon mij zeggen, mij eigenlijk verwoorden hoe ik me voelde. En die begreep mij heel goed, omdat zij dat allemaal al meegemaakt had en dat stelt dan gerust. Dat is dan prettig.”

Op deze manier zie je dat bewoners elkaar een dienst kunnen bewijzen doordat contacten op een laagdrempelige manier tot stand komen.

Maar de kern van intergenerationele verschillen en het belang voor dit onderzoek komt mooi naar voren in wat Christoff (54) hieronder zegt:

“Ja ik zie hele verschillende manier van omgaan met ouderdom, of met je leven, het is niet zo dat als je oud wordt dat het dan dus zo wordt, de een gaat het zo en bij de ander gaat het zo. Ik ben trouwens wel onder de indruk van de ouderen die ik hier mee maak, van de enorme activiteit die ze allemaal hebben. Zowel met heel veel dingen buiten CW (Centraal Wonen) maar ook in CW. Ik wou bijna zeggen, het zijn juist de ouderen die heel actief zijn, maar dat is ook niet zo, er zijn ook heel veel jongeren die actief zijn. Maar er is een hele club ouderen die heel veel doet voor de gemeenschap. Ouder dan ik.. naja goed.”

Daarnaast zegt hij over zijn ervaringen met een jongere generatie:

“want ik heb een bepaalde, onwennigheid ofzo nog altijd naar tieners. En daarin ben ik wel blij met de tieners die ik hier mee maak, dat maakt die drempel een beetje.. het idee dat ik ze niet begrijp ofzo, dat maakt dat iets zachter. Dat maakt de drempel wat lager. “

Je ziet hier dat het samenleven met verschillende generaties nieuwe inzichten op kan leveren over de manieren van leven, deze inzichten kunnen een assisterende rol geven bij het veranderen van de houding ten opzichte van de andere groep (Pettigrew, 1998).

5. Conclusie

“In hoeverre biedt CW de Heerd een platform waarop betekenisvolle intergenerationele contacten plaats kunnen vinden?”

Uit de gesprekken met de respondenten blijkt dat er binnen Centraal Wonen de Heerd in grote mate intergenerationeel contact plaatsvindt. Je ziet duidelijk dat de verantwoordelijkheid die ze samen hebben voor hun gebouwen en grondgebied er voor zorgt dat ze samen in contact met elkaar komen, dit is iets wat kenmerkend is voor *co-housing* (Tummers, 2015). Doordat iedereen elkaar tot op zekere hoogte kent is er een grote meerwaarde te vinden in de assistentie die men elkaar verleend. Er wordt gemakkelijk naar elkaar toe gestapt om elkaar om een gunst te vragen en de leden van de gemeenschap op hun kracht te benutten. Op deze manier ontstaat er een duidelijke meerwaarde voor wat men met elkaar kan bereiken (Jarvis, 2011).

De gedeelde ruimte biedt de mogelijkheid om mensen te ontmoeten waarmee de band niet sterk genoeg is om uit te nodigen in de intieme huiselijke sfeer. Op deze manier wordt *‘homophylia’* doorbroken en wordt men met een breder scala aan levenswijzen geconfronteerd (McPherson et al., 2001). Met het oog op het inzichtelijk maken van andere manieren van leven is het juist van belang dat er in contact getreden wordt met deze *‘weak-ties’* die verder weg staan van elkaar qua normen en waarden (Granovetter, 1973).

De omstandigheden waaronder dit contact plaatsvindt sluiten in grote mate aan op wat in de literatuur wordt omschreven als de juiste omstandigheden voor betekenisvol contact. Er wordt samenwerking tussen verschillende personen verwacht en er zijn duidelijke gezamenlijke doelstellingen bij de activiteiten die ontplooid worden (Allport, 1954). Leden van de woongemeenschap krijgen structureel de kans om iets van zichzelf kenbaar te maken doordat er de ruimte is om creatief bezig te zijn. Dit maakt de gemeenschappelijke ruimte waarin die activiteiten ontplooid worden tot *‘information ground’* van allerlei verschillende manieren van leven, daarnaast is deze kennismaking met elkaars zienswijzen structureel. Dit is belangrijk met het oog op de *‘structurele gelegenheidstheorie’* (Feld, 1981). Het structurele karakter van de ontmoetingen maakt het mogelijk om op een betekenisvolle manier in contact te staan met mensen van een andere generatie, doordat de verschillen in leeftijd en de kwaliteiten die daarmee gepaard gaan in hun kracht worden benut (Labit, 2015).

Wanneer de terugkoppeling gemaakt wordt naar de aanleiding van dit onderzoek zie je dat de situatie die is ontstaan binnen CW de Heerd is al met al een gezonde situatie is voor het ontplooiën van betekenisvol intergenerationeel contact. De belangrijke elementen hierin zijn de ruimte die met elkaar gedeeld wordt, dit biedt de mogelijkheid om samen initiatieven te starten. Maar ook de verantwoordelijkheid over de ruimte initieert contact en zorgt er voor dat er naar elkaars wensen en belangen wordt geluisterd. Op deze manier worden de verschillende perspectieven waarin de bewoners leven voor elkaar duidelijk. Met het oog voor fundament voor het nieuw in te zetten beleid is het daarom wenselijk om meer onderzoek te doen naar de manier waarop gedeelde ruimte onder bewoners en de verantwoordelijkheden die dat met zich meedraagt ontwikkeld kan worden in normale wijken waar men op meer steun voor ouderen rekent, zodat er een natuurlijke manier van contact ontstaat tussen de verschillende generaties en de mogelijkheid ontstaat tot betekenisvol contact en de individualistische manieren van leven kunnen worden doorbroken (Putnam, 2007).

6. Literatuur

Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Biggs, S. (2007). Thinking about generations: Conceptual positions and policy implications. *Journal of Social Issues*, 63, 695–712.

Bolt, G., & van Kempen, R. (2013). Introduction Special Issue: Mixing Neighbourhoods: Success or Failure? *Cities*, 35, 391-396.

Boyce, C. & Neale, P. (2006). *A Guide for Designing and Conducting In-Dept Interviews for Evaluation Input*. Pathfinder International.

Brown, R., & Hewstone, M. (2005). An integrative theory of intergroup contact. *Advances in Experimental Social Psychology*, 37, 255–343. Hall S, 1993, "Culture, community, nation" *Cultural Studies* 7 349-63.

Castells, M. (1997) *The Power of Identity*. Oxford: Blackwell.

Clifford, N., French, S., & Valentine, G. (Eds.). (2010). *Key methods in geography*. Londen: Sage.

Douglas, J.D. (1985) *Creative Interviewing*. Beverly Hills, CA: Sage

Dunn, K. (2010) Interviewing Ch6 p. 101-137 in: Hay, I 2010 *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Victoria: Oxford University Press

Duin, C. van, 2009, *In 2050 meer hoogbejaarden zonder nakomelingen*. Geraadpleegd op 10-06-2015 via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2009/2009-2746-wm.htm> CBS-Webmagazine

Feld, S.L. (1981). The Focused Organization of Social Ties. *American Journal of Sociology*, 86:(5), pp. 1015-1035

Fukuyama, F. (1999) *The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution of Social Order*. London: Pro. le Books.

Garsen, J. (2011) Demografie van de vergrijzing, Centraal Bureau voor de Statistiek geraadpleegd op 11 maart 2015 via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/D7D8F678-F22B-445F-8A6F-A635D376A344/0/2011demografievandevergrijzingart.pdf>

Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American journal of sociology*, 1360-1380.

Halberstam, J. (2005). *In a Queer Time and Place: Transgender Bodies, Subcultural Lives*. New York: New York University Press.

Hay, I. (2000). *Qualitative research methods in human geography*. South Melbourne: Oxford University Press

Jong, A. de, en C. van Duin, 2010, *Regionale prognose 2009–2040: vergrijzing en omslag van groei naar krimp*. Geraadpleegd op 10-06-2015 via: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/52ED5DC2-A6CB->

[414A-8C35-D3E963B36DA4/0/2009k4b15p35art.pdf](#)

Lager, D., van Hoven, B., Huigen, P. P. P. (2014) Understanding Older Adults' Social Capital in Place: Obstacles to and Opportunities for Social Contacts in the Neighbourhood. *Geoforum*, 59 (2015), pp. 87- 97.

Mannheim, K. (1952). The problem of generations. In: Kecskemeti, P. (ed.) *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd., pp. 276–322.

McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Cook, J. M. (2001). Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual review of sociology*, 415-444.

Minichiello, V. (1995) *In-depth interviewing: Principles, Techniques, Analysis*. 2nd edn. Melbourne: Longman Cheshire

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2014) *Veranderingen zorg en ondersteuning 2015*. Geraadpleegd op 10-06-2015 via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hervorming-langdurige-zorg/veranderingen-in-de-langdurige-zorg>. Den Haag: Rijksoverheid, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Oldenburg, R. (1989). *The great good place: Cafe's, coffee shops, bookstores, bars, hair salons and other hangouts at the heart of a community*. New York, NY: Marlowe & Company.

Payne, G., & Payne, J. (2004). *Key concepts in social research*. London: Sage Publications

Peace, S. M., Holland, C., & Kellaher, L. (2005). Making space for identity, policy, practice. In G. J. Andrews, & D. R. Phillips (Eds.), *Ageing and place: Perspectives, policy, practice* (pp. 188–204). New York, NY: Routledge.

Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49, 65–85.

Pettigrew, K. E. (1999). Waiting for chiropody: contextual results from an ethnographic study of the information behaviour among attendees at community clinics. *Information Processing & Management*, 35(6), 801-817.

Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783.

Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38, 922–934.

Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2011). *When groups meet: The dynamics of intergroup contact*. Philadelphia, PA: Psychology Press.

Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of democracy*, 6(1), 65-78.

Putnam, R. D. (2007) E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century. *Scandinavian Political Studies*, 30 (2), pp. 137-174.

Riley, M.W., and Riley, J.W. Jr. (2000). Age-integration: conceptual and historical background. *The Gerontologist* 40, pp. 266–270.

Sayer, A. (1992) *Method in Social Science: A Realist Approach*. 2nd edn. London: Routledge

Sayer A, 2005, *The Moral Significance of Class* Cambridge: Cambridge University Press

Valentine, G. (2008). Living with difference: reflections on geographies of encounter. *Progress in human geography*, 32(3), 323-337.

Vanderbeck, R. M. (2007). Intergenerational Geographies: Age Relations, Segregation and Re-engagements. *Geography compass*, 1(2), 200-221.

Vestbro D U, 1992, "From central kitchen to community cooperation: development of collective housing in Sweden", *Open House International* 17(2) 30 ^ 38

Winchester, H.P.M. (1999) Interviews and questionnaires as mixed methods in population geography: The case of lone fathers in Newcastle, Australia. *Professional Geographer* 51 (1): 60-67

Winchester, H.P.M & Rofo, M.W. (2010) Qualitative research and its place in Human Geography Ch1 p. 1-24 in: Hay, I 2010 *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Victoria: Oxford University Press

7. Appendix

7.1 Interview Guide

Inleiding

Mijn naam is Lennart Oppenhuizen, ik ben 24 jaar en in het kader van het afronden van mijn bachelor Sociale Geografie & Planologie aan de RUG wordt er gevraagd een onderzoek te doen naar intergenerationele contacten (contacten tussen verschillende generaties). Binnen dit thema heb ik er voor gekozen om onderzoek te doen binnen De Heerd en dan specifiek naar de rol die de gemeenschappelijke plekken bij contacten tussen verschillende leeftijdsgroepen. Hierbij wil ik gaan kijken naar wat het resultaat is van het contact wat gelegd wordt voor de waardering van een andere leeftijdsgroep. Er kunnen immers verschillen bestaan in interesses en opvattingen tussen verschillende generaties. Over deze verschillen kan een dialoog ontstaan op het moment dat er contact plaatsvindt binnen de gemeenschappelijke ruimtes, en deze dialogen kunnen bepaalde inzichten ten opzichte van de ander opleveren waardoor er begrip ontstaat voor de interesses en opvattingen van de ander.

Om inzicht te kunnen krijgen in wat het contact tussen personen binnen de gemeenschappelijke ruimtes betekent, wil ik interviews afnemen met verschillende gebruikers om zo hun waardering en ervaring met de situatie helder te kunnen krijgen om op die manier iets te kunnen zeggen over de waarde van die gemeenschappelijke ruimte voor het contact tussen verschillende generaties.

De resultaten van dit interview zullen gebruikt worden in het onderzoeksverslag. Dit verslag zal gelezen worden door mijn begeleider en zal uiteindelijk alleen beschikbaar zijn voor mensen die aangesloten zijn bij de universiteit. Ik zou u graag willen vragen of u open staat voor een interview. Binnen dit interview wordt dan de rol van de gemeenschappelijke ruimte voor het contact met medebewoners besproken.

Mocht u instemmen met een interview dan wil ik vooropstellen dat de data die verkregen wordt anoniem kan worden verwerkt wanneer dit gewenst is. Ook kan er op elk moment tijdens het interview een pauze in gelast worden of besloten worden te stoppen. Het is namelijk de bedoeling dat het interview op geen enkele manier een last voor u wordt. Mijn insteek is vooral een prettig gesprek te voeren over uw ervaringen met de situatie hier in dit woonproject. Met het oog op mijn eigen dataverwerking is het wel handig om het interview op te nemen. Het audiofragment zal uiteindelijk twee jaar bewaard worden voor de zekerheid. Vindt u het goed dat ik dit interview op neem?

Openingsvragen

Zou u wat over u zelf kunnen vertellen?

- Wat is uw leeftijd?
- Werkt u? Heeft u gewerkt? Waar?
- Gezin? Samenstelling?
- Heeft u hobby's? Zo ja, voorbeelden?
- Waar bent u geboren?

Wanneer bent u hier komen te wonen?

- Waarom bent u hier komen wonen?
- Wat wist u over de Heerd voordat u hier ging wonen?

Hoe zou u de Heerd omschrijven?

- Als wijk?
- Als woongemeenschap?

Zou u een voorbeeld kunnen geven van hoe een normale dag voor u er uit ziet?

- Waarin verschilt een normale dag van een weekend dag?
- Zijn er redenen waarom u bepaalde dingen wel of niet in de buurt van de Heerd doet?

Vragen over het thema

Vanaf dit punt wil ik wat dieper in gaan op het thema. Heeft u zelf al nagedacht over het thema na het stukje in het maandblad? Wat was uw idee waar het ongeveer over zou gaan?

De volgende vragen gaan over uw ervaringen met de contacten die plaatsvinden in het dagelijks leven.

Op wat voor manier staat u in contact met medebewoners/ mensen in de wijk?

- Wat zijn belangrijke plekken voor dit contact?
- Op wat voor manier vindt het contact plaats? Sporadisch, Spontaan, Afgesproken, Zakelijk? Voorbeelden?
- Wat wordt er zoal besproken? → Kunt u een voorbeeld geven van de gesprekken die gevoerd worden?
- Hoe ervaart u deze contacten?
- Is dat iets wat u onder meer bewoners merkt?

Heeft u wel eens contact met mensen die u niet persoonlijk kent?

- Kunt u omschrijven hoe dit contact verloopt? Locatie?
- Hoe ervaart u zulke contacten?

Heeft u contact met mensen van andere generaties?

- Zo ja? Hoe komt dit contact tot stand?--> Voorbeeld? Zo nee, waarom niet denkt u?
- Wat wordt er zoal besproken?
- Verschillen de onderwerpen van die van de andere contacten duidelijk?

Wat voor indruk maken mensen uit andere leeftijdsgroepen op u?

- Ouderen? Jongeren?
- Heeft u het idee dat de contacten met de andere leeftijdsgroepen u op een bepaalde manier beïnvloeden? Leert u bijvoorbeeld van ze?
- Zou u meer of minder contact willen met mensen van andere generaties?
- Worden er activiteiten ondernomen om de contacten tussen de bewoners te bevorderen?

- Zo ja, Wat vindt u hiervan?

Afgezien van de contacten die in de fysieke leefomgeving plaatsvinden, wordt er binnen de Heerd ook gebruik gemaakt van alternatieve ruimtes voor contact zoals: internet of whatsapp? Forums, website.

- Zo ja, op wat voor manier komen de contacten tot stand?
- Wat wordt er zoal besproken?
- Hoe ervaart u deze contacten?

Heeft u in de tijd dat u hier woont vriendschappen opgebouwd met medebewoners?

- Zo ja, ook met mensen van andere leeftijden?
- Zo nee, is daar een duidelijke reden voor?

Denkt u dat contacten tussen de verschillende bewoners de leefbaarheid binnen de Heerd verhogen?

- Op wat voor manier?
- Denkt u dat contacten tussen verschillende generaties hier een extra bijdrage aan leveren?

Er kunnen bepaalde stereotype beelden bestaan over jongeren/ouderen/mensen van middelbare leeftijd.

Op wat voor manier denkt u dat mensen naar u kijken?

- Heeft u het idee dat er binnen de Heerd anders naar u gekeken wordt dan daarbuiten?
- Weerhouden die gedachten u ook om gebruik te maken van bepaalde plekken? Voorbeeld?
- Wat vindt u hiervan?

In het filmpje over de Heerd kwam naar voren dat er gemeenschappelijke ruimtes waren voor de bewoners en ook dat de tuinen een gemeenschappelijk karakter hebben voor sommige mensen. De volgende vragen hebben betrekking op deze plekken.

Zou u een omschrijving kunnen geven van de gemeenschappelijke ruimtes?

- Op wat voor manier wordt er gebruik van gemaakt? Doelstelling? Voorbeeld?
- Maakt u zelf gebruik van deze ruimtes? Voorbeeld?
- Hoe ervaart u de contacten binnen deze ruimtes?
- Heeft u het idee dat de gemeenschappelijke ruimtes de contacten tussen de bewoners bevorderen? Op wat voor manier?

Wat voor gesprekken voert u op het moment dat u samen met iemand gebruik maakt van de gemeenschappelijke ruimte?

- Kunt u een voorbeeld geven?
- Zijn deze gesprekken van invloed op de manier waarop u naar de medebewoners kijkt? Oppervlakkig/ Of juist nieuwe informatie?
- Zo ja, op wat voor manier? Zo nee, waarom niet denkt u?

Vinden er ook intergenerationele contacten plaats binnen de gemeenschappelijke ruimtes?

- Zo ja, heeft u hier zelf ervaring mee?
- Wat wordt er besproken tijdens deze contacten? Kunt u een voorbeeld geven?
- Hoe ervaart u deze contacten?
- Begrijpt u de ander goed? Is dit begrip verbeterd naarmate er meer contacten plaatsvonden?
- Zit er een duidelijk verschil in contacten met leeftijdsgenoten en mensen van een andere generatie?
- Zo ja, hoe zou u dit verschil omschrijven? Zo nee, hoe zou u de overeenkomsten omschrijven?

De volgende vragen zijn meer gericht op de tuinen en andere semiopenbare plekken in de Heerd

Zou u een omschrijving kunnen geven van de tuinen?

- Op wat voor manier wordt er gebruik gemaakt van de tuinen?
- Zijn er nog meer plaatsen in de Heerd die op een gelijke wijze gebruikt worden?
- Maakt u zelf op dezelfde manier gebruik van de tuinen? Kunt u een voorbeeld geven?

Vinden er contacten plaats tussen bewoners in de tuinen?

- Hoe komen deze contacten tot stand?
- Hoe zou u deze contacten omschrijven?
- Heeft u hier zelf ook ervaring mee?
- Op wat voor manier wordt het contact door u ervaren?

Wat voor gesprekken worden er gevoerd op het moment dat u samen met iemand gebruik maakt van een tuin?

- Kunt u een voorbeeld geven?
- Zijn deze gesprekken van invloed op de manier waarop u naar de medebewoners kijkt?
- Zo ja, op wat voor manier? Zo nee, waarom niet denkt u?

Vinden er ook intergenerationele contacten plaats binnen de tuinen?

- Zo ja, heeft u hier zelf ervaring mee?
- Wat wordt er besproken tijdens deze contacten? Kunt u een voorbeeld geven?
- Hoe ervaart u deze contacten?
- Begrijpt u de ander goed? Is dit begrip verbeterd naarmate er meer contacten plaatsvonden?
- Zit er een duidelijk verschil in contacten met leeftijdsgenoten en mensen van een andere generatie?
- Zo ja, hoe zou u dit verschil omschrijven?

Ik kan me voorstellen dat er in het voorjaar en de zomer meer gebruik wordt gemaakt van de tuinen.

Denkt u dat de contacten die plaatsvinden seizoensgebonden zijn?

- Geldt dat in het algemeen voor de contacten in de Heerd?

Ik denk dat ik zo ongeveer wel genoeg heb, ik heb nog een afsluitende vraag.

Denkt u dat de manier waarop de Heerd is ingericht een antwoord kan zijn op het vergrijzingsprobleem en de toenemende zorgvraag?

En waarom?